Uudenmaan liitto
Nylands förbund

Uudenmaan liiton kirjallinen asiantuntijalausunto valtiovarainvaliokunnalle EU:n tulevaan monivuotiseen rahoitusesitykseen 2028–2034 ja siihen liittyviin Suomen kantoihin, U-kirjelmä 48/2025 vp, E-kirje E 73/2025 vp

Valmistelijat

- Eero Venäläinen, aluekehitysjohtaja, eero.venalainen@uudenmaanliitto.fi
- Mikko Myllymäki, yhteysjohtaja, mikko.myllymaki@uudenmaanliitto.fi
- Tiina Huotari, ohjelmajohtaja, tiina.huotari@uudenmaanliitto.fi
- Outi Ervasti, elinvoimapäällikkö, outi.ervasti@uudenmaanliitto.fi

Uudenmaan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua EU:n tulevasta monivuotisesta rahoitusesityksestä ja siihen liittyvistä Suomen kannoista [U-kirjelmä 48/2025 vp, E-kirje E 73/2025 vp]. Uudenmaan liitto pitää EU:n komission esitystä erittäin tärkeänä Suomen kilpailukyvyn, innovaatiotoiminnan sekä kaupunkien, että maaseudun kehittämisen kannalta.

Komission esitys sisältää merkittäviä rakenteellisia, hallinnollisia ja painopisteisiin liittyviä muutoksia verrattuna nykyiseen käynnissä olevan ohjelmakauden 2021–2027 sisältöön.

Uudenmaan liitto haluaa kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- Koheesiopolitiikan tulee jatkossakin perustua aluelähtöisyyteen ja alueilla täytyy olla vahva rooli koheesiopolitiikan suunnittelussa ja toimeenpanossa. Suomessa aluepolitiikan toimeenpano on maakunnissa (NUTS3) ja kunnalliseen itsehallintoon perustuvat maakuntien liitot vastaavat alueiden kehittämisen suunnittelusta.
- Tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta tulee koheesiopolitiikassa korostaa aiempaa vahvemmin. Rahoitusta tulee kohdentaa alueille ja hankkeisiin, joilla saadaan aikaan mitattavia tuloksia ja konkreettista kehitystä. Näin varmistetaan, että EU-varat tukevat aidosti alueiden kilpailukykyä, elinvoimaa ja kestävää kasvua, ja että Suomi onnistuu koheesiopolitiikan toimeenpanossa.

- Suomen kasvu ja kilpailukyky luodaan kaupungeissa. Sen vuoksi kansalliseen kirjekuoreen (NRP) tulee korvamerkitä 8 % EAKR-varoista kestävään kaupunkikehitykseen. Kaupunkien ja niiden innovaatioekosysteemien merkitys on keskeinen kilpaillun EU-rahoituksen saannossa.
- Suomen on valmistauduttava korvaamaan mahdolliset koheesiorahoituksen leikkaukset kansallisella aluekehittämisrahoituksella.
- Rahoituskehyksen joustavuutta ei tule toteuttaa pitkäjänteisen kehittämisen kustannuksella.
- Tulosperusteisten mallien käyttö voi lisätä rahoituksen vaikuttavuutta ja keventää hallinnollista taakkaa.
- Uusi geopoliittinen todellisuus koskettaa koko Suomea, joten EU:n itärajaa koskeva tuki pitää kohdentaa koskemaan koko maata.
- Kilpailukykyrahaston ja Horisontti Eurooppa -ohjelman rahoitus on jaettava avoimen kilpailun pohjalta – kansallisesti varmistettava kapasiteetti osallistua näihin ohjelmiin ja hankkeisiin.
- Verkkojen Eurooppa (CEF) -painotuksissa on huomioitava Suomen muuttunut turvallisuustilanne ja asema eristyksissä olevana “saarena” sekä kohdennettava tukea myös kaupunkisolmukohtiin.
- Yhdymme Suomen kantaan siinä, että esitetyt painopisteet ovat relevantteja ja Suomen kannalta tärkeitä (kilpailukyvyn lisääminen, turvallisuus, vähähiilisyys, kestävä kehitys sekä taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus). Myös suurin osa esitetyistä rakenteellisista ja toimeenpanoon liittyvistä esityksistä on perusteltuja ja kannatettavia (joustavuus, tulosperusteisuus, hallinnon yksinkertaistaminen ja oikeusvaltioperiaate).

Perustelut

EU:n koheesiorahoitus on tukea Suomen kasvulle ja kilpailukyvylle

Uudenmaan liitto katsoo, että koheesiopolitiikan rahoituksen vaikuttavuutta ja merkitystä Suomen kilpailukyvyn ja innovaatiotoiminnan kannalta on aliarvioitu. Suomi ajaa harkitsemattomasti koheesiorahoituksen vähentämistä EU:n monivuotisessa rahoituskehyksessä. Koheesiorahoitus sijoitetaan Suomessa kasvua ja kilpailukykyä tuottaviin TKI-investointeihin yrityksissä ja tutkimusorganisaatioissa. Koheesiorahoituksen leikkauksilla olisi välitön kielteinen vaikutus innovaatiotoiminnalle, yritysten investoinneille ja kasvun kärkialoille.

Lähes 40 % Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) varoista kohdennetaan pk-yritysten tuottavuutta ja kilpailukykyä edistäviin investointeihin. Aluekehitysrahoitus toimii erinomaisena kasvun katalysaattorina: 20–40 % julkinen tuki moninkertaistaa yksityisen investointirahoituksen.

Kaupungit ovat talouskasvun kivijalka, ilmastotoimien ratkaisijoita sekä innovaatioekosysteemien rakentajia Suomessa. Uudenmaan liitto katsoo, että kaupunkien

rooli on huomioitu liian heikosti ehdotuksissa. Sen vuoksi kestävään kaupunkikehittämisen tarvitaan myös uudella ohjelmakaudella selkeä korvamerkintä rahoituksesta.

Uudenmaan liitto pitää huolestuttavana, että komission esityksessä Venäjän vastaisille itärajan alueille kohdennettava erityistuki on rajattu NUTS 2 -aluejaon mukaisesti. Tämä rajaus jättää Uudenmaan tuen ulkopuolelle, vaikka alueen merkitys Suomen ja EU:n huoltovarmuudelle, turvallisuudelle ja taloudelle on keskeinen. Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset eivät rajoitu vain itärajan maakuntiin. Suomenlahden ja pääkaupunkiseudun turvallisuus muodostavat olennaisen osan Suomen kokonaisresilienssiä. On tärkeää, että koheesiorahoituksessa tunnistetaan Uudenmaan erityinen rooli Suomenlahden resilienssin ja EU:n huoltovarmuuden turvaajana.

Suomen ammattikorkeakoulujen TKI-rahoituksesta 38 % on koheesiorahoitusta. Ammattikorkeakoulut hyödyntävät rahoitusta TKI-yhteistyöhön yritysten kanssa, innovaatioiden käyttöön viemiseen sekä oppimis- ja tutkimusympäristöjen investointeihin. Koheesiorahoituksen leikkaukset vähentäisivät suoraan Suomen TKI-panostuksia ja kansallisen 4 % TKI-tavoitteen saavuttaminen vuoteen 2030 mennessä vaikeutuisi merkittävästi.

Mikäli EU:sta tuleva koheesiopolitiikan rahoitus vähenee merkittävästi, tulee Suomen olla valmis korvaamaan mahdolliset koheesiopolitiikan leikkaukset kansallisella aluekehityksen rahoituksella.

Koheesiopolitiikan voima syntyy paikallisuudesta ja osallisuudesta

Uudenmaan liitto on huolissaan alueiden aidosta mahdollisuudesta olla joka vaiheessa mukana valmistelemassa ja toimeenpanemassa NRP-suunnitelmaa. Lisäksi kannamme huolta siitä, että keskushallinnon, niin jäsenvaltion kuin komission, rooli kasvaisi merkittävästi alueilla tehtävän työn kustannuksella.

Suomessa aluekehitys on lähellä ihmistä. Maakuntien liitot toimivat alueidensa kehittäjinä aluekehittämislain (756/2021) nojalla. Ylintä päätösvaltaa käyttää kunnanvaltuutetuista koostuvat maakuntavaltuustot. Tämä tekee aluekehittämisestä demokraattista ja juurevaa – sellaista, joka perustuu alueen ihmisten ja yritysten todellisiin tarpeisiin.

Aluekehitys on Suomen kasvun ja kilpailukyvyn kannalta niin keskeinen kysymys, ettei sitä voida keskittää valtiovetoiseksi toiminnaksi. EU:n NRP-asetuksen artiklassa 6 on turvattava alueiden vahva rooli: paikallisdemokratiaa edustavien maakuntien liittojen tulee olla mukana neuvottelemassa, päättämässä ja toimeenpanemassa Suomen kumppanuussuunnitelmaa. Lisäksi artiklaan 21 on lisättävä vaatimus, että kumppanuussuunnitelma sisältää alueelliset kappaleet. Myös monitasoisen hallinnon periaatteen tulee olla selkeästi ja sitovasti määritelty asetuksessa, jotta alueiden ääni kuuluu kaikessa EU:n päätöksenteossa.

Myöhemmin valmisteltavassa kansallisessa lainsäädännössä on maakuntien liitoille määriteltävä vahva rooli kumppanuussuunnitelman laatimisessa, päätöksenteossa ja toimeenpanossa.

Kumppanuusrahasto ei ole kriisirahasto

Tehokkain kriisien hallinta perustuu ennakoivaan ja pitkäjänteiseen yhteiskunnan kriisinsietokyvyn vahvistamiseen. Kumppanuusrahaston varat on suunnattava rakenteellisten muutosten tukemiseen ja yhteiskunnan resilienssin vahvistamiseen pitkäjänteisesti ja tulevaisuuteen katsoen. Kumppanuusrahastoa ei saa muuttaa kriisirahastoksi, jolla vastataan jälkikäteen äkillisiin kriiseihin.

Euroopan komissio ehdottaa, että kumppanuussuunnitelman rahoituksesta 25 % jäisi ohjelmoimattomiksi, myöhemmin sidottaviksi joustovaroiksi. Tämä osuus on liian suuri, ja sen määrää tulisi alentaa 25 prosentista 10 prosenttiin.

Rahoituksen tulosperusteisuus sisältää mahdollisuuksia ja riskejä

Tulosperusteiset mallit ovat kannatettavia, kun ne palkitsevat tuloksellisuudesta ja kun niiden rinnalla turvataan alueiden vapaus valita kehittämisen painopisteet paikallisten tarpeiden mukaan. Komission esittämä tulosperusteisuus ja joustomekanismit voivat palkita alueita, jotka onnistuvat kehittämään elinkeinoelämää ja vahvistamaan TKI-toimintaa. Samalla on kuitenkin tunnistettava riskit:

- mittareihin keskittyminen voi ohjata toimia pois pitkäjänteisestä kehittämisestä
- alueiden erilaiset lähtökohdat voivat johtaa epäjohdonmukaiseen kohteluun ja
- hallinnollinen taakka pahimmillaan lisääntyy, jos raportointivelvoitteet jatkuvat liian yksityiskohtaisina.

Tulostavoitteiden ja niitä mittaavien indikaattorien tulee olla realistisia ja hankkeiden toteuttamiseen kannustavia.

Lisäksi NRP:ssä täytyy pystyä priorisoimaan toimeenpantavia erityistavoitteita eikä kaikkia erityistavoitteita ole tarkoituksenmukaista sisällyttää kumppanuussuunnitelmaan.

On välttämätöntä, että kun Suomi vaatii Euroopan komissiolta säädösten purkua, se noudattaa sitä myös omassa toiminnassaan. Nykyisellä ohjelmakaudella välittävien toimielinten työ on moninkertaistunut kansallisen ylisäätelyn vuoksi.

Sisäasioiden ja turvallisuuden rahoitusta alueiden elinvoimaan

Huomattavasti kasvavan sisäasioiden ja rajaturvallisuuden rahoitusta säätelee teemoja koskevat asetukset (COM(2025)540, COM(2025)541 ja COM(2025)542). Nämä asetukset rajoittavat merkittävästi rahoituksen käyttömahdollisuuksia.

Suomen tulee neuvotteluissa varmistaa, että turvallisuuteen ja maahanmuuttoon osoitettua 1,4 miljardin euron rahoitusta voidaan hyödyntää koko Suomen turvallisuuden ja alueiden kehittämisen kaksoiskäyttökohteisiin. Pelkkä rajaturvallisuuden parantaminen ei yksin tuota sellaisia laaja-alaisia taloudellisia hyötyjä, joita alueellinen elinvoima tarvitsee.

Puolustusinvestoinnit osana kestävää kasvua

Puolustukseen investoiminen on välttämätöntä Suomen tulevaisuuden ja kokonaisturvallisuuden kannalta. Merkittävästi kasvavat puolustusmenot tulee kuitenkin kohdentaa viisaasti, jotta ne tuottavat turvallisuuden lisäksi laajempia vaikutuksia Suomen kestävälle kasvulle ja kilpailukyvylle. Erityistä painoarvoa on annettava suomalaisille kaksikäyttöteknologioille, jotka palvelevat sekä puolustusta että siviilitarpeita. Tukea on tarjottava kaikenkokoisille yrityksille, ja panostusten on katettava koko innovaatioketju – ideasta suuren mittaluokan teolliseen tuotantoon saakka.

Maatalous ja maaseudun kehittäminen merkittävässä roolissa

Suomen luonnonolosuhteet huomioon ottaen maatalouspolitiikan rahoituksen tulee sisältää riittävät erityisjärjestelyt, joilla turvataan kannattava ja kestävä maatalous koko Suomessa. Tämä on välttämätöntä myös huoltovarmuuden näkökulmasta. Perheviljelmäpohjainen maatalous ja suorien tukien kohdentaminen aktiivisille tuottajille varmistaa tuotannon jatkuvuutta ja viljelijöiden toimeentuloa haastavissa olosuhteissa.

Kumppanuussuunnitelman avulla alueiden ja maaseudun kehittämistyö täydentävät entistä paremmin toisiaan. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että rahoitus koordinoidaan alueellisella tasolla, maakunnissa.

Suomen on neuvotteluissaan varmistettava, että molempien politiikkalohkojen vahvuudet säilyvät:

- pk-yritysten ja innovaatiotoiminnan kehittäminen kaupungeissa ja maaseudulla
- maaseudun kehittäminen yhteisölähtöisen Leader-toiminnan avulla.

Monitasoinen hallinto ja läheisyysperiaate säilytettävä

Komission ehdotuksen mukaan kansallisissa ohjelmissa olisi käytössä yhteinen hallinto, kuten nykyisissäkin koheesio- ja maatalousohjelmissa. Suomen E-kirjeessä ei ole erikseen otettu hallintomalliin kantaa. Uudenmaan liitto korostaa, että myös tulevalla ohjelmakaudella monitasoinen hallinto (multilevel governance) ja läheisyysperiaate (subsidiarity) ovat EU:n peruspilareita, joita ohjelman kansallisessa ja alueellisessa valmistelussa tulee kunnioittaa.

Kilpailukykyrahasto täydentää alueiden kasvua

Kilpailukykyrahaston osuus EU:n rahoituskehyksessä kasvaa merkittävästi, ja sen edunsaajina ovat erityisesti tutkimuslaitokset, korkeakoulut ja suuryritykset. Suomella on erinomaiset mahdollisuudet lisätä saantoaan, mutta kilpailukykyrahasto ei voi toimia aluekehittämisrahoituksen korvaajana. Koheesiorahoitusta saavat pk-yritysten ja TKI-kumppaneiden hankkeet eivät useinkaan täytä kilpailukykyrahaston kriteerejä. Siksi on tärkeää, että excellence-perusteisuus säilytetään. Sen rinnalla kilpailukykyrahastossa tulee huomioida myös alueelliset innovaatioekosysteemit ja pk-yritykset. Esimerkkinä toimivat veturiyrityksiin perustuvat rahoitusmallit, joissa suuret ja pienet yritykset kehittävät ratkaisuja yhdessä.

On varmistettava suomalaisten toimijoiden kapasiteetti ja kyky osallistua näihin ohjelmiin ja hankkeisiin (mukaan lukien riittävät resurssit, osaaminen ja tarvittava omarahoitus).

Suomen asema EU:n liikennerahoituksessa turvattava

Komission esityksessä liikenneinfrastruktuuria rahoittavan CEF-ohjelman budjetti kaksinkertaistuu 80 miljardiin euroon. Jatkossa CEF-rahoitus keskittyisi nykyisestä poiketen ainoastaan rajat ylittävien hankkeiden ja sotilaallisen liikkuvuuden edistämiseen. Komission mukaan TEN-T-ydinverkon ja laajennetun ydinverkon kansalliset liikennehankkeet tulisi jatkossa rahoittaa jäsenvaltion kumppanuussuunnitelmasta.

Vaarana on, että Suomi jää ilman osuuttaan EU:n liikennerahoituksesta, ellei liikennepolitiikkaa toteuteta entistä strategisemmin. Suomen on aktiivisesti edistettävä mahdollisuutta kohdentaa EU-rahoitusta myös sellaisiin merkittäviin eurooppalaisiin hankkeisiin, jotka tukevat TEN-T-liikenneverkon viimeistelyä ja/tai liittyvät TEN-T-kaupunkisolmuihin. Näin Suomi pysyy osana Euroopan yhteistä liikennejärjestelmää ja varmistaa, että sen yhteydet tukevat kasvua, turvallisuutta ja kestävää liikkumista.

Suomi on liikenteen suhteen maantieteellisesti saari. Etäisyys muuhun Eurooppaan kasvaa entisestään, mikäli EU:n liikenneinvestoinnit kohdentuvat Keski- ja Etelä-Eurooppaan ja Suomi jää eurooppalaisen liikennejärjestelmän pussinperäksi. Suomen edun mukaista on, että satamiin johtavat kansalliset hankkeet määritellään rajat ylittäviksi, jotta ne olisivat CEF-rahoituskelpoisia. Lisäksi TEN-T-ydinverkon ja laajennetun ydinverkon kansalliset liikennehankkeet olisi pidettävä CEF-rahoituksen piirissä esimerkiksi jäsenvaltiokohtaisen poikkeaman avulla. Näin varmistetaan Suomen yhteydet Euroopan liikenneverkkoon sekä turvataan saavutettavuus, huoltovarmuus ja kilpailukyky pitkällä aikavälillä.

Venäjän hyökkäyssodan jälkeen EU:n rajavaltioiden, myös Suomen ja Uudenmaan, rooli on korostunut koko Pohjois-Euroopan turvallisuuden ja saavutettavuuden kannalta. CEF-rahoituksessa on tarpeen osoittaa huomattavasti suurempi ja ennakoitavampi rahoitusosuus näille alueille. Viimeaikaiset hybridihyökkäykset infrastruktuuriin muun muassa Suomenlahdella korostavat välittömän toiminnan tarvetta.